

Dasi se je že večkrat pisalo o tej mali deželici, vendar Rutarjeva naloga ni bila baš lahka. Dosedanji spisi so bili le nekaki kosi, površni in ne vsi kritični. Kar se tiče zgodov. virov, nahaja se sicer marsikaj po raznih arhivih (v Čedadu, v Vidmu, v Benetkah in drugodi), a najvažnejše listine so se poizgubile. Župnijski arhiv v Šempetru je pogorel v XVI. stoletju, torej ne hrani nič posebnega; druge važne stvari so se razpršile in pokončale vsled nemarnosti čedadskih oblastij.

Vendar se je Rutarju posrečilo spraviti vkup precej gradiva, tu in tam morda še preveč. Zemljepisni del je precej popoln in natančen; ne zdi se mi pa prav, da gospod pisatelj prestavlja po svoje laška krajevna imena, kjer ni dobil slovenskih, in da nekaterim drugim daje slovensko fizijognomijo brez pravega vzroka, n. pr. furlansko vas Carraria tolmači s Krvarijo, Artegna s Rtinom itd. V krajepisnem oddelku bi se bil lahko opustil opis Glemone (Humina) in Venzona (Vencona), ker ti dve mesteci nista važni za beneške Slovence.

Zgodovinski del je tudi široko osnovan in, kolikor se je dalo, dovršen. Začenja z zgodovino prebivavcev pred prihodom Slovencev. Zanimivo je drugo poglavje, v katerem pripoveduje po Pavlu Dijakonu, kako so Slovenci prišli v Italijo in kako so se borili z Longobardi. Manj važno je tretje, v katerem mnogo pripoveduje o raznih gradih, ki so se nahajali po gorskih obronkih večinoma na periferiji slovenske zemlje. Ti podatki sploh bolj spadajo k zgodovini splošne Furlanije, nego k opisu beneške Slovenije. Najbolj zanimivo je četrto poglavje, kjer obdeluje slovenske razmere pod beneško republiko. Podatke o novejši dobi zaključuje z navajanjem nekaterih odličnih lokalnih mož, h katerim bi bil lahko dostavil še kako drugo ime. Ko Slovenci navaja tudi svetovnoznanega etika Stellinija, a težko da bo; slavni mož je rojen v Čedadu. Priimek Štelin se sicer nahaja v slovenski župniji sv. Lenarta, a krstni zapisnik Stellinija se dobi v Čedadu.

Knjigo diči petnajst slik. Pisatelj je v tem oziru porabil, kar je bilo mogoče; krivda ni njegova, če so izostali nekateri prav slikoviti in zanimivi kraji.

Z veseljem bi bil pozdravil čitatelj mimo slik in krajevnega imenika tudi mal zemljevid beneške Slovenije; za silo bi bila dobro došla vsaj ona, katero je podal svojim čitateljem praški „Slovanský Přehled“. Popravkov na koncu knjige je preveč; to znači, da se je knjiga prehitro dala v tisk. Na strani 66. v zadnji vrsti gospod pisatelj očito zamenja kazulo s „superpelliceumom“, drugače bi bila njegova trditev nezmisljena. Sploh o duhovnikih in o njihovi kulturi ima pretirane in zastarele pojme. Sedanji duhovniki so dobro vzgojeni in vestno in dostojno opravljajo svojo službo; nekateri so celo prava čast svoje deželice.

Na str. 71. pred poslednjim odstavkom je nekaj izostalo, kar gotovo moti čitatelja, da ne dobi pravega pojma. Pisatelj govori o domačem rokodelstvu, a takoj sledi kos odstavka o onih, ki gredó s trebuhom za kruhom po svetu, namreč o krošnjarijih. To je pretrgan citat iz „Dom in sveta“. Treba je razumeti tako, da mimo onih, ki ostajajo pri delu doma, so nekateri, ki gredó po svetu. Tem se je v prejšnjih časih godilo bolje nego sedaj.

No, vkljub tem in nekaterim drugim nedostatom si je pisatelj pridobil lepe zasluge s svojo knjigo. Popolnosti v nekaterih stvareh, posebno v zgodovinskem delu, ne smemo zahtevati od njega iz prej navedenih vzrokov, ker namreč manjka virov. Knjiga je vse hvale vredna in jo z lahkim srcem priporočamo Slovincem.

Iv. Trinko.

Mladeniški cvet. Dijaški molitvenik. (Flos juvenilis. Libellus precum in usum studiosae juventutis.) V Ljubljani, 1900. Natisnila Katol. Tiskarna. 12°. Str. 363. Cena 2 K 20 h. — Ta latinsko-slovenski molitvenik je sestavil mladinski prijatelj za gimnazijce in v njem zbral vse molitve, pobožnosti in nauke, ki so važni in rabni za dijaka. Knjigo prav živo priporočamo.

Ruska književnost.

V knjigarni M. O. Volfa v Petrogradu izide v teku l. 1900. drugi natisek popolnega *Sobranija sočinienij A. F. Pisemskega* v 24. zvezkih, ki obsegajo nad 7000 strani teksta, večinoma romanov. Naročnina je brez poštnine 18 rubljev.

V tej zalogi izidejo tekom letošnjega leta tudi zbrani spisi *Polnoje sobranije sočinienij P. I. Meljnikova* (Andreja Pečerskega) v 14 zvezkih, ki obsegajo nad 5000 strani. Naročnina je brez poštnine 14 rubljev.

Tu je moči dobiti *Polnoje sobranije sočinienij M. N. Zagoskina* v desetih zvezkih za 16 rubljev. Zagoskin je napisal lepo število zgodovinskih romanov, ki pa so Slovincem še skoro povsem neznan. — Dalje se tam dobi *Tolkovy slovar živago velikoruskago jazyka Vladimira Dalja*, drugi natis v štirih zvezkih za 25 rubljev, *Polnoje sobranije basen Krylova* s slikami (cena 75 kopejk) ter *V put dorogu*, roman v šestih knjigah P. D. Borykina; cena 3 rublje 75 kop.

N. V. Smirnov je izdal v Kazanju: *Očerk kulturnoj istoriji južnih slavjan*, prvi snopič. Razvoj materijelne kulture. Kazanj 1900. Cena jeden rubelj.

N. V. Šapošnikov je izdal v Petrogradu delo *Heraldica*. Zgodovinski zbornik, I. zv. Cena dva rublja.

P. N. Krasnov je napisal in izdal delo: *Kozaki v Abissiniji*. Dnevnik načelnika spremstva ruske